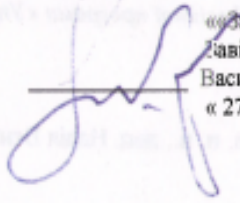

БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра менеджменту та адміністрування

«Завержую»
Завідувач кафедри
Василь КРИЖКО
« 27 » серпня 2021 року

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА

підготовки здобувачів другого рівня вищої освіти

з виробничої практики здобувачів другого рівня вищої освіти
освітньо-професійної програми «Управління закладом освіти»

спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки

Бердянськ, 2021 р.

Наскрізна програма виробничої практики спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки освітньо-професійної програми «Управління закладом освіти».

Розробники: Сергій НЕМЧЕНКО, д. пед. н., доцент; Надія ВЄНЦЕВА, д. пед. н., професор; Ольга СТАРОКОЖКО, к. пед. н., доцент; Ірина ШУМІЛОВА, д. пед. н., доцент.

Наскрізну програму виробничої практики погоджено з робочою групою освітньо-професійної програми «Управління закладом освіти» та схвалено на засіданні кафедри менеджменту та адміністрування від 27 серпня 2021 року (протокол №2).

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	4
1. Опис виробничих практик П01, П02.....	4
2. Структура виробничої практики П01.....	5
3. Структура виробничої практики П02.....	6
4. Мета, завдання, об'єкт і предмет виробничої практики.....	7
5. Основні результати навчання і компетентності згідно з вимогами освітньо-професійної програми «Управління закладом освіти».....	8
6. Методологічна стратегія, функції та принципи організації виробничої практики.....	10
7. Організація виробничої практики.....	12
8. Мета, завдання і зміст виробничої практики П01.....	13
9. Мета, завдання і зміст виробничої практики П02.....	21
10. Критерії та система оцінювання результатів виробничої практики.....	24
11. Методичні вказівки.....	25
12. Рекомендована література.....	26

Пояснювальна записка

Наскрізна програма з виробничої практики здобувачів другого рівня вищої освіти (далі здобувачів) спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки з орієнтацією на освітньо-професійну програм «Управління закладом освіти» це основний навчально-методичний документ, який визначає комплексний підхід урахування усіх аспектів організації виробничої практики П01 та П02.

Основною метою наскрізної програми виробничої практики є чітке розподілення комплексу завдань педагогічної, управлінської та науково-педагогічної видів діяльності спрямованих на формування системи компетентностей здобувачів.

Виробнича практика є невід’ємною складовою системи підготовки здобувачів другого рівня вищої освіти; регламентується стандартом вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки галузі знань 01 Освіта/Педагогіка для другого (магістерського) рівня вищої освіти, Положенням про проведення практики студентів Бердянського державного педагогічного університету (далі БДПУ) (http://bdpu.org/wp-content/uploads/2020/03/praktyka_BDPU.pdf), навчальним планом та графіком освітнього процесу.

Виробнича практика є заключною ланкою практичної підготовки здобувачів, у процесі якої поглиблюються та закріплюються теоретичні знання з обов’язкових складових освітніх компонентів навчального плану, збирається фактичний матеріал для виконання кваліфікаційної роботи.

Навчальним планом підготовки здобувачів другого рівня вищої освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки за освітньо-професійною програмою «Управління закладом освіти» передбачено проходження виробничої практики у другому та третьому семестрах.

1. Опис виробничих практик П01 та П02

Найменування показників		Місце проходження	Первинна посада здобувача	
Компоненти виробничої практики	П01	Семестр 2	Заклади - загальної середньої освіти, - дошкільної освіти, - позашкільної освіти, - гімназія, - ліцей, - коледжі, - професійної освіти	<u>Стажист керівника закладу</u> - загальної середньої освіти; - дошкільної освіти; - позашкільної освіти; - гімназії; - ліцею, - професійної освіти
		Кількість тижнів 6		
		Кількість кредитів 9		
		Загальна кількість годин 270		
	П02	Семестр 3	Заклади вищої освіти	<u>Асистент</u> закладу вищої освіти
		Кількість тижнів 2		
		Кількість кредитів 3		
		Загальна кількість годин 90		

2. Структура виробничої практики П01

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин
1	2
Модуль 1	
Теоретично-організаційні засади виробничої практики	
Змістовий модуль 1. Зміст освіти у ЗВО	15
Змістовий модуль 2. Організаційна діяльність в закладі освіти	15
Разом:	30
Модуль 2	
Нормативно-правове регулювання закладу освіти	
Змістові модулі 3, 4. Аналіз документів щодо освітньої діяльності закладу освіти	30
Разом:	30
Модуль 3	
Освітня діяльність закладу освіти	
Змістові модулі 5, 6. Освітня діяльність закладу освіти та її характеристика	30
Разом:	30
Модуль 4	
Інструменти освітньої діяльності та управлінських процесів закладу освіти	
Змістовий модуль 7. Інструменти освітньої діяльності та управлінських процесів закладу освіти. Аналіз сайту закладу освіти	15
Змістовий модуль 8. Управлінська діяльність керівника закладу освіти	15
Разом:	30
Модуль 5	
Управління закладом освіти	
Змістові модулі 9, 10. Система управління закладом освіти	30
Разом:	30
Модуль 6	
Стратегія розвитку закладу освіти	
Змістові модулі 11, 12. Аналіз і особливості стратегії розвитку закладу освіти	30
Разом:	30
Модуль 7	
Управління та мотивація педагогічного колективу закладу освіти	
Змістові модулі 13, 14. Організаційно-педагогічна робота керівника закладу освіти	30
Разом:	30
Модуль 8	
Організація документаційного забезпечення закладу освіти	
Змістові модулі 15, 16. Організація документаційного забезпечення закладу освіти	30
Разом:	30
Модуль 9	
Узагальнення результатів. Підведення підсумків	
Змістові модулі 17, 18. Підготовка звітної документації	30
Разом:	30
Загалом:	270

3. Структура виробничої практики П02

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин
1	2
Модуль 1	
Навчально-методичне забезпечення викладача закладу вищої освіти	
Змістовий модуль 1, 2. Розробка навчально-методичного забезпечення викладача закладу освіти	30
Разом:	30
Модуль 2	
Змістовий модуль 3, 4. Науково-педагогічна діяльність викладача закладу освіти	
Разом:	30
Модуль 3	
Узагальнення результатів. Підведення підсумків	
Змістові модулі 5, 6. Підготовка звітної документації	30
Разом:	30
Загалом:	90

4. МЕТА, ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ, ОБ'ЄКТ І ПРЕДМЕТ ВИРОБНИЧИХ ПРАКТИК П01, П02

Метою виробничих практик П01 та П02 є закріплення та поглиблення знань з оволодіння сучасними методами і формами наукової організації праці викладача закладу вищої освіти, спрямованої на формування готовності здобувачів до самостійного виконання кваліфікованих видів діяльності в сфері освіти.

Виробнича практика П01, П02 забезпечує комплексний підхід у поєднанні управлінської, педагогічної та науково-педагогічної видів діяльності, через які здійснюється формування у здобувачів загальних і спеціальних компетентностей.

Управлінська діяльність здобувача це особливий вид педагогічної активності, що передбачає, з одного боку, готовність до організації освітнього процесу в університетському просторі, а з іншого, набуття практичного досвіду управління закладом освіти.

Вивчення і аналіз здобувачами практичного досвіду управління закладом освіти забезпечує виконання таких завдань:

- збір необхідних матеріалів для виконання кваліфікаційної роботи;
- розвиток умінь управління освітнім процесом у закладі освіти;
- розвиток морально-етичних якостей, індивідуального стилю управлінської, педагогічної та науково-педагогічної видів діяльності;
- розвиток потреби в самоосвіті;
- саморозвиток професійно значущих якостей здобувачів.

Науково-педагогічна діяльність здобувача це процес дослідження педагогічної взаємодії суб'єкта і об'єкта управління закладом освіти, що ґрунтується на засадах наукової організації праці.

Вивчення і аналіз здобувачами практичного досвіду науково-педагогічної діяльності забезпечує виконання таких завдань:

- оволодіння методикою науково-педагогічного дослідження теорії і практики управління в галузі освіти/педагогіки;
- збір необхідних матеріалів для виконання кваліфікаційної роботи;
- формування морально-етичних якостей здобувачів;
- розвиток умінь застосовувати та розробляти нові підходи до вирішення задач з питань управління в сфері освіти й педагогіки;
- формування позитивної мотивації до самоосвіти;
- саморозвиток професійно значущих якостей викладача закладу вищої освіти;
- формування академічної культури: самостійного та критичного мислення.

Об'єктом виробничої практики є процес формування у здобувачів системи компетентностей засобами управлінської, педагогічної та науково-педагогічної діяльності в сфері освіти.

Предметом виробничої практики є сукупність методів, прийомів, засобів, форм наукової організації праці здобувачів, здатних застосовувати комплексний підхід до управління сучасним закладом освіти.

5. Основні результати навчання і компетентності згідно з вимогами освітньо-професійної програми

Відповідність ЗК та СК результатам навчання у процесі проходження виробничої практики П01		
	Компетентності	Результати навчання
Загальні	<p>ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК5. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.</p> <p>ЗК6. Здатність виявляти, ставити та розв'язувати проблеми.</p> <p>ЗК7. Здатність до міжособистісної взаємодії.</p> <p>ЗК8. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.</p>	<p>РН3. Формувати педагогічно доцільну партнерську міжособистісну взаємодію, здійснювати ділову комунікацію, зрозуміло і недвозначно доносити власні міркування, висновки та аргументацію з питань освіти і педагогіки до фахівців і широкого загалу, вести проблемно-тематичну дискусію.</p> <p>РН4. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами усно і письмово для обговорення результатів освітньої, професійної діяльності, презентації наукових досліджень та інноваційних проєктів.</p> <p>РН10. Приймати ефективні, відповідальні рішення з питань управління в сфері освіти/педагогіки, зокрема у нових або незнайомих середовищах, за наявності багатьох критеріїв та неповної або обмеженої інформації.</p>
Спеціальні (фахові)	<p>СК7. Критичне осмислення проблем у сфері освіти, педагогіки й на межі галузей знань.</p> <p>СК 10. Здатність до розроблення та реалізації рішень з управління закладом освіти.</p> <p>СК 11. Здатність здійснювати управлінську діяльність в ринкових умовах.</p>	
Відповідність ЗК та СК результатам навчання у процесі проходження виробничої практики П02		
Загальні	<p>ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.</p> <p>ЗК2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК7. Здатність до міжособистісної взаємодії.</p>	<p>РН2. Використовувати сучасні цифрові технології і ресурси у професійній, інноваційній та дослідницькій діяльності.</p> <p>РН3. Формувати педагогічно доцільну партнерську міжособистісну взаємодію, здійснювати ділову комунікацію, зрозуміло і недвозначно доносити власні міркування, висновки та аргументацію з питань освіти і педагогіки до фахівців і широкого загалу, вести проблемно-тематичну дискусію.</p> <p>РН4. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами усно і письмово для</p>

<p>Спеціальні (фахові)</p>	<p>СК3.Здатність враховувати різноманітність, індивідуальні особливості студентів у плануванні та реалізації освітнього процесу в закладі освіти.</p> <p>СК6.Здатність управляти стратегічним розвитком команди в педагогічній, науково-педагогічній та науковій діяльності.</p> <p>СК7.Критичне осмислення проблем у сфері освіти, педагогіки й на межі галузей знань</p> <p>СК8.Здатність інтегрувати знання у сфері освіти/педагогіки та розв'язувати складні задачі у мультидисциплінарних та міждисциплінарних контекстах.</p> <p>СК9. Здатність до використання сучасних інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у освітній та дослідницькій діяльності.</p>	<p>обговорення результатів освітньої, професійної діяльності, презентації наукових досліджень та інноваційних проєктів.</p> <p>РН5.Організовувати освітній процес на основі студентоцентрованого, компетентнісного, контекстного підходів та сучасних досягнень освітніх, педагогічних наук, управляти навчально-пізнавальною діяльністю, об'єктивно оцінювати результати навчання здобувачів освіти.</p> <p>РН7.Створювати відкрите освітньо-наукове середовище, сприятливе для здобувачів освіти та спрямоване на забезпечення результатів навчання.</p> <p>РН8. Розробляти і викладати освітні курси в закладах вищої освіти, використовуючи методики, інструменти і технології, необхідні для досягнення поставлених цілей.</p> <p>РН9.Здійснювати пошук необхідної інформації з освітніх/педагогічних наук у друкованих, електронних та інших джерелах, аналізувати, систематизувати її, оцінюючи достовірність та релевантність.</p>
----------------------------	---	--

6. МЕТОДОЛОГІЧНА СТРАТЕГІЯ, ФУНКЦІЇ ТА ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧИХ ПРАКТИК П01, П02

Методологічна стратегія виробничих практик П01, П02 здобувачів другого рівня вищої освіти

Доцільний добір наукових підходів дозволяє виявити основні закономірності процесу управління закладом освіти і визначити принципи реалізації їх на практиці. Методологічна стратегія виробничої практики утворює синтез системно-структурного, особистісно-діяльнісного, рефлексивного, аксіологічного, інтегративно-компетентнісного підходів.

Системно-структурний підхід дозволяє створити цілісне уявлення здобувачів про освітній процес закладу освіти як динамічну систему взаємопов'язаних складників (цілей, завдань, змісту форм, методів, прийомів, механізмів, способів дослідження управлінської, педагогічної, науково-педагогічної видів діяльності), що сприятиме оптимальному досягненню запланованих програмних результатів навчання.

Особистісно-діяльнісний підхід забезпечує діалектичне поєднання завдань формування загальних та спеціальних компетентностей здобувачів з їх особистим досвідом, ураховує пріоритетність індивідуально значимої сфери особистості, її суб'єктивну позицію, уможлиблює утвердження особистості як суб'єкта творення культури управління в закладі освіти, сприяє виявленню активності, розкриттю потенціалу й можливостей здобувача у процесі організації науково-педагогічної діяльності.

Рефлексивний підхід уможлиблює ототожнення власної діяльності здобувачів з вивченням специфічних особливостей управлінської, педагогічної, науково-педагогічної видів діяльності викладача закладу вищої освіти; у здобувачів з'являється можливість зробити переоцінку і навіть змінити уявлення про себе, обрати оптимальний стиль міжособистісних відносин, розумітися на емоційних реакціях, визначати цінності педагогічні, управлінські, ставити науково-педагогічні цілі, обирати способи структурування часом.

Аксіологічний підхід визначає орієнтацію здобувачів на обґрунтований вибір світоглядних, управлінських, професійних, педагогічних цінностей, дозволяє формувати загальні та спеціальні компетентності здобувачів у контексті поєднання їх особистісно-професійних смислів із цінностями теорії і практики управління на засадах провідництва. Це виявляється в цілепокладанні майбутніх керівників закладів освіти, особистісно-значимій мотивації, ціннісному ставленні до себе і оточення, стимулює здобувачів до інтеріоризації сутнісних сил, набутого науково-педагогічного, управлінського, педагогічного досвіду, до саморозвитку й самовдосконалення.

Інтегративно-компетентнісний підхід спрямований на формування загальних та спеціальних компетентностей здобувачів, що відображають результати навчання через освітні компоненти. Крім цього, загальні та спеціальні компетентності відображають взаємопов'язані смислові орієнтації

здобувача, педагогічний, управлінський, науково-педагогічний досвід, що зумовлюють результативність управлінської, педагогічної та науково-педагогічної видів діяльності.

Функції виробничих практик П01, П02

Дослідження управлінської, педагогічної та науково-педагогічної видів діяльності здобувачами передбачає наукове обґрунтування реалізації функцій виробничих практик.

1. Адаптаційна (знайомство здобувача з різними типами закладів освіти, процесом управління та організацією різних видів діяльності в закладах освіти; знайомство з визначеною траєкторією освітнього та педагогічного процесів, орієнтація в системі горизонтальних та вертикальних зв'язків процесу управління в закладі освіти).

2. Дидактична (формування творчих здібностей здобувача (розвиток потреби вивчення особливостей управлінської, педагогічної та науково-педагогічної діяльності, уміння діагностувати процес управління в закладі освіти, здатність планувати свою життєдіяльність на засадах провідництва, продуктом яких є системне мислення)).

3. Рефлексивна (оцінювання здобувачем своєї поведінки, самоспостереження за власним емоційним станом, проявом характеру, що потребує глибокого самопізнання, механізмами якого є ідентифікація і рефлексія).

4. Виховна (формування мотивації до управлінської, педагогічної та науково-педагогічної видів діяльності, розвиток культури управління, формування стилю управління).

5. Проектувальна (орієнтація спрямованості здобувача на власне виконання провідних функцій управління: мотивація, прогнозування та планування, організація діяльності педагогічних працівників і колективу здобувачів освіти, керівництво (розпорядницька функція), координація, контроль і оцінка).

Принципи організації виробничих практик П01, П02

Цілеспрямованості

Систематичності та активності або послідовності

Міждисциплінарних зв'язків

Єдності

Системного мислення

Партнерської взаємодії і співпраці

Поліфункціональності

Перспективності

Соціальної відповідальності

7. ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЧИХ ПРАКТИК П01, П02

Організацію виробничих практик П01, П02 та контроль за їх проведенням здійснює керівник практики навчального відділу університету, який готує наказ по БДПУ про направлення здобувачів другого рівня вищої освіти для проходження виробничої практики.

Виконання наскрізної програми, навчально-методичне забезпечення і керівництво виробничими практиками П01, П02 здобувачів здійснює викладач кафедри менеджменту та адміністрування зі стажем роботи за фахом не менше 3-х років. Викладач кафедри затверджує індивідуальні плани роботи за період проходження виробничих практик здобувачів, надає необхідні консультації; організовує і проводить настановчу і підсумкову конференції; проводить інструктаж з техніки безпеки; підводить підсумки виробничої практики, оцінює її результати; розробляє заходи з метою її удосконалення; складає звіт за підсумками виробничої практики.

Перед початком виробничої практики здобувачі одержують на кафедрі менеджменту та адміністрування наскрізну програму з виробничих практик П01, П02, методичні вказівки щодо оформлення звітної документації.

Наскрізна програма виробничої практики містить робочі програми виробничих практик П01 та П02, що складаються з таких розділів: мета, завдання практики, зміст виробничих практик (перелік основних завдань), критерії та система оцінювання результатів виробничих практик, перелік документів, які здають здобувачі після проходження виробничих практик П01 та П02.

8. МЕТА, ЗАВДАННЯ І ЗМІСТ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ П01

Метою виробничої практики П01 є: формування у здобувачів системи здібностей, необхідних у створенні освітньо-наукового середовища в закладі освіти; розвиток умінь здійснювати ділову комунікацію, зрозуміло і недвозначно доносити власні міркування, висновки та аргументацію з питань освіти і педагогіки до освітян і широкого загалу; розвиток професійної готовності у прийнятті відповідальних рішень з питань управління в сфері освіти/педагогіки; розвиток інтересу до проблем управління в освіті.

Завданнями виробничої практики П01 є:

- аналіз освітніх процесів закладу освіти (педагогічне спостереження за освітнім середовищем з метою визначення комфортних і безпечних умов навчання та праці: вільного від будь-яких форм насильства та дискримінації; сформованості інклюзивного, розвивального та мотивуючого до навчання освітнього простору);

- дослідження управлінських процесів з метою визначення конкурентоспроможності закладу освіти (аналіз результатів опитування та анкетування (батьків, учителів, учнів); пошукової інформації – робота через Інтернет, порівняльний аналіз сайтів закладів освіти (інформаційні дані через заходи з обміну досвідом: конференції, форуми, круглі столи, семінари тощо; аналіз рекламних матеріалів та зв'язків з громадськістю);

- вивчення внутрішньої системи забезпечення якості освіти (визначати конкретні освітні завдання закладу освіти, враховуючи місію закладу освіти).

ЗМІСТ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ П01

МОДУЛЬ 1

Теоретично-організаційні засади виробничої практики

Мета: ознайомлення із завданнями та змістом виробничої практики П01; базою практики, адміністрацією, педагогічним персоналом, робочим персоналом, здобувачами та їх батьками; з'ясування основних завдань і напрямів роботи закладу освіти, комплексу освітніх послуг, режимом роботи та матеріальною базою, кадровим складом педагогічного колективу і контингенту здобувачів.

Змістові модулі: ЗМ 1 «Підготовка здобувачів до виробничої практики», ЗМ 2 «Організаційна діяльність закладу освіти».

Змістовий модуль 1.

Підготовка здобувачів до виробничої практики

У межах опрацювання ЗМ 1 здобувач виконує такі завдання:

Завдання 1.

1. Ознайомитись з програмою виробничої практики.
2. Попередня актуалізація знань здобувачів (Додаток А, Б (Методичні рекомендації)):

- кваліфікаційна характеристика керівника закладу освіти;
- піраміда Франкліна;
- закон Парето в підготовці до управлінської виробничої практики;
- матриця Ейзенхауера;
- найбільші пожирачі Вашого часу;
- розробити вимоги до професійної етики керівника закладу освіти.

Завдання 2.

Скласти індивідуальний план роботи на період управлінської виробничої практики (Додаток Е (Методичні рекомендації)).

Завдання 3.

Заповнити анкету «Мої вподобання» (Додаток В (Методичні рекомендації)).

Індивідуальний план роботи, анкета подаються на перевірку керівнику до початку проходження виробничої практики.

Змістовий модуль 2.

Організаційна діяльність закладу освіти

У межах опрацювання ЗМ 2 здобувач виконує такі завдання:

Завдання 1.

1. Ознайомитись з сучасним станом організації діяльності закладу освіти. Визначити:

- напрями роботи закладу освіти;
- з якими організаціями співпрацює;
- професійно-кадровий склад;
- категорії здобувачів та умови їх життєдіяльності;
- матеріально-технічну базу.

Загальні відомості про заклад освіти здобувачі фіксують у «Звіті» (Додаток Д, З (Методичні рекомендації)).

МОДУЛЬ 2

Нормативно-правове регулювання закладу освіти

Мета: ознайомлення з нормативно-правовими документами, що організовують освітній процес закладу освіти; аналіз сайту закладу освіти.

Змістові модулі 3 і 4: «Аналіз документів щодо організації освітнього процесу закладу освіти».

Змістовий модуль 3, 4.

Аналіз документів щодо освітньої діяльності закладу освіти

У межах опрацювання ЗМЗ здобувач виконує такі завдання:

Завдання 1.

Проаналізувати законодавчу базу та нормативно-правове забезпечення, що регламентує діяльність закладу освіти та розкриває загальні напрями роботи закладу освіти.

Базові документи закладу освіти:

- статут закладу освіти;
- річний план закладу освіти;
- стратегічний план закладу освіти;
- освітня програма закладу освіти.

Локальні документи закладу освіти

- колективний договір;
- накази;
- статистичні звіти, які подаються до міського відділу освіти;
- протоколи засідань Педагогічної Ради закладу освіти;
- розпорядження директора та його заступників;
- фінансові документи (виконання бюджету закладу освіти).

Скласти перелік нормативних документів, за якими працює заклад освіти, відповідні записи зафіксувати у індивідуальному плані та звіті.

Завдання 2

У межах опрацювання теми здобувач виконує такі завдання

1) Охарактеризувати та проаналізувати роботу над складанням річного плану (Додаток ІІ)

2) Визначити відповідність стратегічних цілей діяльності закладу освіти SMART-критеріям: бути конкретними, вимірюваними, досяжними, актуальними та обмеженими в часі.

3) Проаналізувати розробку стратегії розвитку закладу освіти (Додаток Ч, Щ)

4) Визначити структуру річного плану роботи закладу освіти (Додаток Ш)

5) Проаналізувати стратегію розвитку закладу освіти. Чи здійснюється виконання річного плану за напрямками?

МОДУЛЬ 3

Освітня діяльність закладу освіти

Мета: аналіз освітньої діяльності закладу освіти; опис комплексу послуг, що надає заклад освіти.

Змістові модулі 5 і 6: «Освітня діяльність закладу освіти та її характеристика».

Змістовий модуль 5, 6

Освітня діяльність закладу освіти та її характеристика

У межах опрацювання ЗМ 5, 6 здобувачі виконують такі завдання:

Завдання 1

Провести діагностику освітньої діяльності закладу освіти.
Проаналізувати:

- річний план роботи закладу освіти з метою визначення відповідності запланованих заходів (створення безпечного та комфортного середовища; побудові довірливих взаємин між здобувачами та їх батьками, вчителями та адміністрацією закладу освіти), спрямованих на досягнення цілей, сформульованих у стратегії розвитку закладу освіти;

- ведення класного журналу з метою визначення динаміки навчальних досягнень здобувачів (вивчення наступності, справедливості оцінювання, відвідування, особливості планування роботи вчителя);

- освітнє середовище з метою визначення особливостей надання санітарно-гігієнічних умов, характеристики стану забезпечення навчальних приміщень, безпеки спортивних та ігрових майданчиків, роботи їдальні та буфету, впливу середовища на навчальну діяльність тощо;

- протоколи засідань педагогічних рад з метою відповідності ухвалених рішень стратегії розвитку закладу освіти, визначення напрямів професійного вдосконалення учителів, обґрунтування системності роботи з питань адаптації здобувачів до навчання;

- систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів з метою організації освітнього процесу;

- характер підсумкового оцінювання учнів з метою визначення продуктивності організації освітнього процесу;

- систему фінансування закладу освіти з метою визначення ефективності його функціонування;

- кількісно-якісний кваліфікаційний склад педагогічних працівників з метою визначення якісного надання освітніх послуг.

Завдання 2

Використовуючи методи збору інформації, інструменти та джерела отримання інформації здійснити аналіз якості освітньої діяльності закладу освіти.

Провести опитування (батьків, учнів, педагогів) у різних формах (Абетка директора, Р. 2. Методи збору інформації).

МОДУЛЬ 4

Інструменти освітньої діяльності та управлінських процесів закладу освіти

Мета: вивчення інструментів освітньої діяльності та управлінських процесів закладу освіти; вивчення управлінської діяльності представників адміністрації закладу освіти; продовжувати спостереження за освітнім середовищем закладу освіти; ведення спостереження за виконанням керівником закладу освіти розпорядницької функції управління.

Змістові модулі 7, 8: «Інструменти освітньої діяльності та управлінських процесів закладу освіти», «Управлінська діяльність керівника закладу освіти».

Змістовий модуль 7

Інструменти освітньої діяльності та управлінських процесів закладу освіти. Аналіз сайту закладу освіти

У межах опрацювання ЗМ 7 здобувач виконує такі завдання:

Завдання 1

На основі аналізу особливостей освітньої діяльності охарактеризувати освітнє середовище закладу освіти (Додаток И) та дослідити управлінські процеси закладу освіти (прозорість та інформаційна відкритість, наявність зворотного зв'язку тощо) (Додаток З (Контент-аналіз сайту закладу освіти)).

Яким чином у закладі освіти формуються відносини довіри, прозорості, учасники освітнього процесу дотримуються етичних норм?

Завдання 2

Проаналізувати як заклад освіти оприлюднює інформацію про свою діяльність на відкритих загальнодоступних ресурсах (аналіз сайту закладу освіти)

Завдання 3

Проаналізувати як заклад освіти забезпечує змістовне наповнення та вчасне оновлення інформаційних ресурсів закладу (інформаційні стенди, сайт закладу освіти/інформація на сайті засновника, сторінки у соціальних мережах).

Загальні відомості про заклад освіти здобувачі фіксують у «Звіті» (Додаток Д (Методичні рекомендації)). Розгорнуту характеристику закладу освіти додають до «Звіту» (Додаток И (Спостереження за освітнім середовищем закладу освіти) та Додаток З (Управлінські процеси закладу освіти)).

Змістовий модуль 8

Управлінська діяльність керівника закладу освіти

У межах опрацювання ЗМ 8 здобувач виконує такі завдання:

Завдання 1

Проаналізувати виконання керівником закладу освіти розпорядницької функції управління (Додаток Т (Методичні рекомендації)) (метод спостереження)

МОДУЛЬ 5

Управління закладом освіти

Мета: ознайомлення з системою управління закладом освіти згідно державно-нормативних документів; визначення особливостей закладу освіти як соціально-педагогічної системи; характеристика основних складових зовнішнього і внутрішнього середовища закладу освіти.

Змістові модулі 9, 10: «Система управління закладом освіти».

Змістові модулі 9, 10

Система управління закладом освіти

У межах опрацювання ЗМ 9, 10 здобувач виконує такі завдання:

Завдання 1

1) Описати організаційну структуру управління закладом освіти

Скласти схему організаційної структури управління закладом освіти

Охарактеризувати особливості організаційної структури у залежності від розміру та типу закладу освіти (база практики)

2) Як розподілені обов'язки керівників закладу освіти? Проаналізувати і прописати розподіл обов'язків і відповідальності директора та заступників директора закладу освіти (Примірний розподіл обов'язків керівників закладу освіти URL: http://pohybliak.edukit.ck.ua/metodichna_robota/kejs_zavucha/)

3) Чітко прописати задачі та очікувані результати управлінської діяльності директора та заступників директора закладу освіти.

МОДУЛЬ 6

Стратегія розвитку закладу освіти

Мета: аналіз стратегії розвитку закладу освіти; характеристика стратегії розвитку закладу освіти; ознайомлення з перспективними планами роботи закладу освіти.

Змістові модулі 11, 12: «Аналіз і особливості стратегії розвитку закладу освіти».

Змістовий модуль 11, 12

Аналіз і особливості стратегії розвитку закладу освіти

У межах опрацювання ЗМ 11, 12 здобувач виконує такі завдання:

Завдання 1.

Визначити компоненти (вимоги) внутрішньої системи забезпечення якості освіти:

- цілі та пріоритети розвитку закладу освіти;

- тип закладу, місцезнаходження, умови діяльності;

- освітня програма.

- система вимог, за якими визначається якість освітньої діяльності, методи збору інформації, правила і процедури функціонування системи.

МОДУЛЬ 7

Управління та мотивація педагогічного колективу закладу освіти

Мета: ознайомлення і аналіз організаційної роботи керівника закладу освіти з розвитку педагогічного персоналу; ознайомлення з штатним розписом; визначення основних функцій, права та обов'язків структурних складових закладу освіти; ознайомлення з планом розвитку педагогічного персоналу.

Змістові модулі 13, 14: «Організаційно-педагогічна робота керівника закладу освіти».

Змістові модулі 13, 14

Організаційно-педагогічна робота керівника закладу освіти

У межах опрацювання ЗМ 13, 14 здобувач виконує такі завдання:

Завдання 1

Проаналізувати систему підтримки розвитку персоналу закладу освіти.

Проаналізувати систему мотивації співробітників закладу освіти згідно Закону України «Про освіту» Р.V Забезпечення якості освіти, ст. 50 «Атестація педагогічних працівників», ст. 51 «Сертифікація педагогічних працівників»; Р. VI Учасники освітнього процесу ст. 54 «Права та обов'язки педагогічних, науково-педагогічних і наукових працівників, інших осіб, які залучаються до освітнього процесу», ст. 57 «Державні гарантії педагогічним і науково-педагогічним працівникам».

Завдання 2

Проаналізувати які заходи матеріального та морального стимулювання до педагогічних працівників використовуються у закладі освіти?

- Чи така практика є звичною для закладу освіти?
- Наскільки ефективні ці заходи?

Завдання 3

Проаналізувати як освітнє середовище мотивує здобувачів освіти до оволодіння ключовими компетентностями та наскрізними вміннями, ведення здорового способу життя:

- Як у закладі освіти формуються навички здорового способу життя (харчування, гігієна, фізична активність) та екологічно доцільної поведінки у здобувачів освіти? (використовувати метод спостереження).
- Яким чином простір закладу освіти, обладнання, засоби навчання сприяють формуванню ключових компетентностей та наскрізних умінь здобувачів освіти? (використовувати методи спостереження, опитування).

Завдання 4

У межах опрацювання теми здобувач виконує одне із запропонованих завдань:

- 1) Підготувати та виступити з доповіддю на засіданні Педагогічної Ради закладу освіти (відповідно з планом роботи закладу освіти).
- 2) Організувати та провести методичне об'єднання вчителів закладу загальної середньої освіти (згідно з базовою освітою здобувача) .

3) Підготувати та провести тренінг серед учителів закладу освіти (тематика обирається самостійно здобувачем).

4) Підготувати та провести виховний захід (згідно з Планом виховної роботи закладу освіти із залученням батьків та учителів/вихователів).

МОДУЛЬ 8

Організація документаційного забезпечення закладу освіти

Мета: аналіз і характеристика умов забезпечення діяльності ЗО інформаційно-комунікаційними зв'язками; ознайомлення і вивчення змісту, форм і методів організації комунікаційної системи ЗО; вивчення системи зворотного зв'язку; характеристика внутрішніх і зовнішніх комунікацій (друк, публікації, сайти тощо).

Змістові модулі 15, 16: «Організація документаційного забезпечення закладу освіти. Документообіг», «Особливості інформаційно-комунікаційних зав'язків закладу освіти».

Змістовий модуль 15, 16

Організація документаційного забезпечення закладу освіти. Документообіг

У межах опрацювання ЗМ 15, 16 здобувач виконує такі завдання:

Завдання 1

Проаналізувати стан організації документаційного забезпечення закладу освіти, документообіг (Лист-роз'яснення щодо застосування окремих положень Інструкції з діловодства у закладах загальної середньої освіти. URL:

<https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5bb/715/122/5bb71512277b6672974942.pdf>)

МОДУЛЬ 9

Узагальнення результатів. Підведення підсумків.

Мета: узагальнення результатів власної управлінсько-педагогічної діяльності у якості керівника закладу освіти.

Змістові модулі 17, 18: «Підготовка звітної документації».

Змістові модулі 17, 18

Підготовка звітної документації

У межах опрацювання теми здобувач виконує такі завдання:

Завдання 1.

Узагальнити і систематизувати результати власної управлінсько-педагогічної діяльності. Підготувати до оформлення звітну документацію.

Завдання 2.

Підготувати звіт про проходження виробничої практики (Додаток Д).

Завдання 3.

Підготувати презентацію та доповідь на підсумкову конференцію.

9. МЕТА, ЗАВДАННЯ І ЗМІСТ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ (П02)

Метою виробничої практики П02 є: формування у здобувачів системи здібностей щодо організації освітнього процесу закладу вищої освіти на основі студентоцентрованого, компетентнісного, контекстного підходів, сучасних досягнень освітніх, педагогічних наук; розвиток умінь управляти навчально-пізнавальною діяльністю, об'єктивно оцінювати результати навчання здобувачів вищої освіти; розвиток професійної готовності до організації освітнього процесу в університетському просторі; розвиток інтересу до пошуку необхідної інформації з освітніх/педагогічних наук у друкованих, електронних та інших джерелах, аналізувати, систематизувати її, оцінюючи достовірність та релевантність.

Завданнями виробничої практики П02 є:

- поглиблення та закріплення інтересу до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- розвиток ціннісного ставлення до оволодіння сучасними знаннями з питань управління в сфері освіти/педагогіки;
- поглиблення та закріплення організаторських умінь застосовувати знання з питань використання сучасних прийомів, методів і форм педагогічної діяльності викладача закладу вищої освіти;
- розвиток мотивації успіху до науково-педагогічної діяльності викладача закладу вищої освіти;
- формування гностичних умінь викладача закладу вищої освіти виявляти, ставити та розв'язувати проблеми в сфері освіти/педагогіки;
- розвиток комунікативних умінь до міжособистісної взаємодії;
- розвиток особистісно-професійних якостей: гуманність, громадянськість, морально-етична відповідальність, педагогічна імпровізація;
- розвиток організаційних умінь проводити навчальні заняття в закладі вищої освіти.

ЗМІСТ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ (П02)

МОДУЛЬ 1

Навчально-методичне забезпечення викладача закладу вищої освіти

Мета: аналіз нормативної документації викладача закладу вищої освіти.

Змістові модулі 1, 2: «Розробка навчально-методичного забезпечення викладача закладу вищої освіти».

Змістові модулі 1, 2

Розробка навчально-методичного забезпечення викладача закладу вищої освіти

Завдання 1

Проаналізувати документацію, що забезпечує освітній процес у закладі вищої освіти (навчальний план спеціальності, графік освітнього процесу, освітньо-професійну програму, індивідуальний план викладача, посадова інструкція асистента кафедри, робочі програми, силабуси, план виховної роботи куратора групи, журнал взаємовідвідувань викладачів).

Завдання 2

Розробити силабус та робочу програму навчальної дисципліни згідно з освітньо-професійною програмою.

МОДУЛЬ 2

Науково-педагогічна діяльність викладача закладу вищої освіти

Мета: аналіз науково-педагогічної діяльності викладача закладу вищої освіти, враховуючи комплекс освітніх послуг, що надає заклад вищої освіти; характеристика освітньої діяльності закладу вищої освіти.

Змістові модулі 3, 4: «Організація і планування науково-педагогічної діяльності викладачів кафедри закладу вищої освіти та їх характеристика».

Змістові модулі 3, 4

Науково-педагогічна діяльність викладачів закладу вищої освіти та її характеристика

У межах опрацювання ЗМ 1 здобувач виконує такі завдання:

Завдання 1

Зробити опис комплексу освітніх послуг, що надає заклад вищої освіти.

Завдання 2

Зробити змістовний аналіз науково-педагогічної діяльності викладача закладу вищої освіти.

Завдання 3

Розробити структуру і зміст різних за формою навчальних занять (лекцію, семінарське або практичне заняття (робочий план)) за власним вибором.

Завдання 4

Написати тези за темою науково-педагогічного дослідження.

МОДУЛЬ 3

Узагальнення результатів. Підведення підсумків.

Мета: узагальнення результатів асистентської практики у якості асистента кафедри закладу вищої освіти.

Змістові модулі 5, 6 «Підготовка звітної документації».

Змістовий модуль 5, 6***Підготовка звітної документації***

У межах опрацювання теми здобувач виконує такі завдання:

Завдання 1.

Узагальнити і систематизувати результати асистентської практики.

Підготувати до оформлення звітну документацію.

Завдання 2.

Підготувати звіт про проходження асистентської практики.

Завдання 3.

Підготувати презентацію та виступ на підсумкову конференцію.

10. КРИТЕРІЇ ТА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ВИРОБНИЧИХ ПРАКТИК П01, П02

Критерії оцінювання результатів виробничої практики П01, П02

- **ступінь** виконання здобувачами завдань виробничої практики;
- **якість** педагогічних, управлінських, науково-педагогічних знань, застосованих під час виробничої практики та їх відображення у звітній документації;
- **рівень** складності виконання завдань науково-педагогічного характеру здобувачами.

Система оцінювання результатів виробничої практики здобувачів:

Рейтингова система оцінювання передбачає визначення якості виконання здобувачами управлінської, педагогічної, науково-педагогічної видів діяльності, рівня набутих ними знань, умінь і навичок, ступеня досягнення управлінсько-педагогічних цілей професійної підготовки.

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів другого рівня вищої освіти здійснюється в балах з наступним переведенням в оцінку за традиційною національною шкалою та шкалою ECTS (European Credit Transfer System) (табл. 1).

Таблиця 1

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
90-100	відмінно	зараховано	A (відмінно)
65-89	добре		BC (добре)
50-64	задовільно		DE (задовільно)
35-49	незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно) з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно		F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ (див. окремий документ)

Під час проходження виробничої практики здобувачам другого рівня вищої освіти необхідно консультиватись з керівником виробничої практики, який надасть чіткі методичні рекомендації щодо її організації та проходження, забезпечить необхідними методичними матеріалами, в тому числі в електронному вигляді.

Звітна документація:

1. Характеристика на здобувача другого рівня вищої освіти
2. Індивідуальний план проходження педагогічної практики.
3. Звіт про проходження виробничої практики.

Якщо здобувач другого рівня вищої освіти працює за фахом (керівника закладу освіти або викладача), для зарахування результатів виробничої практики йому необхідно надати такі документи: копію трудової книжки та характеристику з місця роботи.

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. URL: http://knmu.kharkov.ua/attachments/3659_8302-2015.PDF (дата звернення: 07.05.2020)
2. Лист МОНУ № 1/9-683 від 04.11.2019 «Щодо підвищення кваліфікації та атестації педагогічних працівників»
3. Наказ МОН від 25 червня 2018 р. «Про затвердження інструкції з діловодства у закладах загальної середньої освіти» (zareestrovano в міністерстві юстиції України 11 вересня 2018 р. № 1028/32480) <https://mon.gov.ua/ua/npa/nakaz-mon-vid-25-cher-vnya-2018-r-pro-zatverdzhennya-instrukciyi-z-dilovodstva-u-zakladah-zagalnoyi-serednoyi-osviti-zareyestrovano-v-ministerstvi-yusticiyi-ukrayini-11-veresnya-2018-r-102832480>
4. Постанова КМУ № 800 від 21.08.2019 року «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників»
5. Постанова КМУ № 1133 від 27.12.2019 року «Про внесення змін до Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників»
6. Про затвердження Інструкції з діловодства у закладах загальної середньої освіти від 25.006.2028 р. z1028-18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1028-18#Text> (дата звернення 24.09.2020)
7. Про затвердження типового положення про атестацію педагогічних працівників: Наказ МОН №930 від 06.10.10 року. URL: http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/12483/
8. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 03.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 24.09.2020)
9. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 р. № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення 24.09.2020)
10. Про освіту: Закон України / Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380. – Із змінами, внесеними згідно із Законом № 1557-IX від 17.06.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 19.07.2021).
11. Положення про академічну доброчесність у БДПУ. URL : http://bdpu.org/wp-content/uploads/2020/03/akademdobrochesnist-_sayt.pdf.
12. Положення про використання технологій дистанційного навчання в освітньому процесі БДПУ. URL : http://bdpu.org/wp-content/uploads/2020/07/Distatcine_navchannia_2020.pdf.
13. Положення про організацію освітнього процесу в БДПУ. URL : http://bdpu.org/wp-content/uploads/2020/03/OOP_BSPU_2020-1.pdf.

14. Положення про організацію самостійної роботи студентів БДПУ.
URL : <http://bdpu.org/wp-content/uploads/2020/03/Polozhennya-pro-orhanizatsiyu-samostiynoyi-roboty-studentiv-BDPU.pdf>.

15. Положення про порядок створення та організацію роботи Екзаменаційної комісії у БДПУ. URL : <http://bdpu.org/wp-content/uploads/2020/03/pro-poryadok-stvorennya-ta-orhanizatsiyu-roboty-Ekzamenatsiynoyi-komisiyi.pdf>.

16. Бобровський М. В., Горбачов С. І., Заплотинська О. О. Абетка для директора. Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти. Державна служба якості освіти України. Державна служба якості освіти України. Всеукраїнський фонд «Крок за кроком». 2020. 251 с.

17. Генеза провідництва в освіті : Колективна монографія / За ред. проф. І. Богданова. К. : Освіта України, 2020. 478 с.

18. Дуткевич Т. В., Толков О. С. Техніка управлінської діяльності у закладі освіти : Навчальний посібник. КНТ : Київ, 2020. 194 с.

19. Крутій К. Л. Моніторинг як сучасний засіб управління якістю освіти в дошкільному навчальному закладі: монографія. Запоріжжя: ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2010. 172 с.

20. Малишева О. П. Нові стандарти атестації педагогічних працівників К. : Літера ЛТД, 2012. 240 с.

21. Менеджмент в освіті: Підручник / За ред. проф. В. В. Крижка. К. : Освіта України, 2020. 438 с.

22. Немченко С.Г., Голік О.Б., Лебідь О.В. Педагогіка вищої школи : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Донецьк: ЛАНДОН-ХХІ, 2014. 534с.

23. Немченко С. Г., Голік О.Б. Рефлексивна культура : колективна монографія. Riga : LAP Lambert Academic Publishing, 2018. 200 с.

24. Немченко С.Г. Теоретичні і методичні засади підготовки керівника загальноосвітнього навчального закладу до рефлексивного управління у педагогічних університетах: монографія. Бердянськ : Видавець Ткачук О.В., 2017. 408 с.

25. Немченко С.Г. Рефлексивне управління загальноосвітньою школою : навчальний посібник. Донецьк : вид-во «ЛАНДОН - ХХІ», 2010. 230 с.

26. Пермінова Л. А. Асистентська практика: зміст, методи і форми організації: навч.-метод. Посіб. К. : КНТ, 2018. 120 с.

27. Педагогічна практика (виконання навчальної програми з педагогіки) : Навчально-методичний посібник. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2016. 160 с.

28. Романюк І. Педагогічна рада у дошкільному навчальному закладі. Технологія розробки, підготовки та проведення. Вид-во Мандрівець. 2014. 152 с.

29. Смирнова М. Є. Практика управління загальноосвітнім навчальним закладом: від функціонування до розвитку. Х.: Вид. група «Основа», 2013. 192 с.

30. Управління закладом освіти: Підручник для здобувачів другого рівня вищої освіти педагогічних університетів / С. Г. Немченко, В. В. Крижко, І. Ф. Шумілова, О. М. Старокожко, О. Б. Голік. 2-е вид. перероб. і допов. Бердянськ: БДПУ, 2020. 603 с.

31. *Управління освітою: рефлексивний підхід*: колективна монографія / За ред. проф. В. В. Крижка. Бердянськ: Видавець Ткачук О. В. 2016.

Інформаційні ресурси

32. <http://www.mon.gov.ua/> – Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України;

33. <http://nbuv.gov.ua/> – Сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського;

34. <http://www.dnrb.gov.ua/> – Сайт Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського;

35. <http://www.osvita.org.ua/> – Освітній портал – освіта в Україні, освіта за кордоном;

36. www.mon.gov.ua/education/higher/bolon/ Болонська декларація;

37. <http://osvita.ua/school/theory/780/> – Сайт «Osvita.Ua»;

38. [http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1488/1/Особливості, %20проблеми%20та%20шляхи%20активізації%20самостійної%20роботи%20студентів.pdf](http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1488/1/Особливості,%20проблеми%20та%20шляхи%20активізації%20самостійної%20роботи%20студентів.pdf) – Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій школі.